

NARODNA BANKA NA REPUBLI KA MAKEDONI JA
KABI NET NA GUVERNEROT

**Rabotni ca na tema: "Visokoto ni vo na gotovite pari vo
optek vo Republ i ka Makedoni ja"
14.04.2006 godi na, NBRM**

**Vovedno obra}awe i otvorawe na rabotni cata-
mr Petar Go}ev, guverner na Narodna banka na Republ i ka Makedoni ja**

Po~ituvani,

So vekovi ekonomistite se preokupirani so pra{aweto na rastot. Kontinuirano go studiraat u{te od denovite na Adam Smit. So toa kontinuirano gi analiziraat tro{ocite po edinica proizvod, vremeto potrebno za edinica proizvod, neto vrednosta {to ostanuva po odbivaweto na site vidovi tro{oci. Bi bilo deplasirano da se pra{uvame dali razli~nite koli~ini gotovi pari vo optek za isti ili razli~ni vrednosti na BNP, odnosot pome|u gotovinski te i bezgotovinski te transakcii vo platni ot promet, brzinata na odvivate na pla}awata i sli~no, vlijaat na tro{ocite, na efikasnosta i efektiivnosta na ekonomijata. Zatoa {to, pove}e od poznato e:

- deka, pe~ateweto i distri bucijata na gotovite pari ~ini pari;
- deka, ~uvaweto i obezbeduvaweto na gotovite pari, ~ini pari -preku tro{oci za prostorot, lu|eto, osiguruvaweto;
- deka, dr`atelite na gotovite pari, so sami ot toj ~in imaat oportunitetni tro{oci, bidej{i, edna kratka def inicija za gotovite pari, kako najlikviden del od pari~nata masa M1 ednostavno veli: Toa se banknoti i moneti koi ne nosat kamata;
- deka, ~uvaweto gotovi pari doma, ili ni vnoto prenesuvawe vo torbi ili vre}i nosi rizici -i za parite i za "po{tarite";
- deka, ~uvaweto gotovi pari nadvor od bankarstvoto i drugite finansiski institucii direktno ja namaluva finansiskata intermedijacija, go slabee kreditiraweto na firmite i naseleni eto, muja skratuva poddr{kata na realnot sektor;
- deka, visokiot iznos na gotovi pari, kako avtonomen faktor, go ote`nuva planiraweto na likvidnosta i od strana na centralnata banka i od strana na samite banki i t.n.

Zatoa, ako seto toa e poznato i to~no, bi bilo neodgovorno, da ne go analizirame ovoj proces i da ne se zapra{ame:

- zo{ to gotovi te pari vo optek vo Republ i ka Makedoni ja, komparati vno sî u{ te se na tol ku vi soko ni vo?
- zo{ to bavno ili nedovolno brzo ili so pogolemo zadocnuvawe vo sporedba so pove}eto komparabilni zemji se razvivaat mre`ata i instrumenti te za bezgotovinsko pla}awe?
- koi se glavni te generatori i poddr`uva~i na visokoto nivo na gotovi pari?
- imali, od listata pri~initeli na visokoto nivo na gotovi pari takvi koi { to na kratok rok mo`at da bidat odstraneti, drugi na sreden rok, tretii koi { to baraat permanentna aktivnost, se so cel da se obideme i preku ovoj segment - kol i~inata gotovi pari vo cirkulacija, da vneseme input za podobruvawe na efikasnosta na ekonomijata?
- koi institucii i sporedvidot na nadle`nosta, treba, ili se dol`ni vo vraska so ova dene{ no pra{awe, da storat ne{ to pove}e!?

Uvereni deka nova soodvetna aktivnost na nadle`nite institucii naso~ena kon ovoj segment bi mo`ela da pomogne, se dogovori vme nekolku lu|e od centralnata banka prethodno da podgotvat izvesna analiza koja { to povtorno }e go aktualizira pra{aweto na soodnosot gotovinski i bezgotovinski transakcii vo platni ot promet na Republ i ka Makedoni ja. Pred vas e taa analiza, koja mo`e da bide i poseopfatna i poprodlabo~ena i nekade poprecizna! No, vo sekoj slu~aj veruvame deka e dovolna provokacija za sodr`ajna debata.

Za{ to, pokraj drugoto, vistina provocira da se zapra{ame:

- mo`at li nadle`nite institucii, kone~no, da smognat sili za namaluvawe na sivata ekonomija za koja re~isite tvrdat deka e glavni ot odr`uva~ na visokoto nivo na gotovi pari. No, preku konkretna, dr`avna strategija i operativen plan na merki i aktivnosti koj definitivno }e rezultira so pobrzo integrirawe na sivata vo oficijalnata ekonomija?
- mo`eme li, treba li, da se iskoordinirame podobro, kako nadle`ni institucii i da se soglasime deka, sepak, treba da se interveni ra vo

zakonskata regulativa, deka vo nea ima i nedore~enosti i protivre~nosti i deka toa treba da go napravi me ~as poskoro?

- mo`e li da bideme indiferentni na faktot deka nad 12 milijardi denari godi { no, zna~i nad milijarda denari mese~no penziski pari so torbi i po{tari se raznesuvaat do krajnite korisnici, deka zgora na toa se distribuiraat i drugi milijardi, biletie za plati vo ke{, za vino, za ovo{tie, za tutun ili za bilo kakvi drugi isplati, i seto toa da go pravdame so na{iot mentalitet, naviki, kultura i t.n.? Definitivno, Makedonija, sepak, ne e tolku neuka, neadaptabilna na sovremenite trendovi.
- mo`e li, treba li, da otvorime opstojna debata za "konceptot blokirani smetki"? @ivi firmi so blokirani smetki koi so meseci i godini ne gi izmiruvaat obvrskite, a doveritelite i dr`avata ne sproveduvaat postapka za naplata od toa {to takvite firmi im ostanalo ili go imaat? Kolku ovoj koncept stimulira rabota vo gotovo, si va ekonomija, dano~na evazija, tromost vo realokacijata na faktori te na proizvodstvoto, nedinnamnost, nekreativnost? i t.n.

Svesni deka ovie prafa se prafa od domenot na pove}e institucii vo dr`avata, nie, kako centralna banka, kako eden od odgovornite subjekti vo platniot promet, kako edinstven ovlasten emitent na gotovi pari, kako institucija koja tro{i i za nivnata izработка i za nivnoto skladi rawe i distribucija, si dozvolivme si te vas da ve pokani me na ovaa rasprava ili poto~no ka`ano, so del od vas zaedni~ki da ja organizirame ovaa ednodnevna rabotilnica. Jas vo imeto na centralnata banka, Vi blagodarame {to ste site ovde. Posebno na poedinците koi {to vo svoe ime i vo ime na institucii te se poma~ivte da podgotvite prezentacii i izlagawa koi na site }e ni pomognat da zaronime podlaboko vo pri~inite za relativno visokoto nivo na gotovi pari vo optek vo na{ata dr`ava kako i za drugite slabosti vo sistemot na plawa, za, vo krajnalinija, polesnogi identifikuvame nu`nite merki za podobruvawe na sostojbata. Se nadevam deka ovaa na{a zaedni~ka aktivnost nema da zavr{i samo na u{te edna razmena na mislewa, tuku deka preku narednata analiza na gotovite pari vo optek i kako rezultat na institucionalnite

intervenciji, znači ne samo kako rezultat na evolutivniot čin na menuvawe na svesta i navikite, }e konstatirame značajni pobruvawa. Vpročem, site dosega{ ni reformi i pobruvawa vo ova sfera se rezultat na intervencija na nadle`nite institucii.

Posakuvam inventivna i korisna diskusija i prijaten raboten den vo prostori i te na Narodnata banka!

Blagodaram!